

ค่านิยมวัยรุ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตยไทย

The Value of Youth and the Thai Democratization

ดร.สกล สุขเสริมส่งชัย¹

Skol Suksermsongchai

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “ค่านิยมวัยรุ่นไทยกับการพัฒนาประชาธิปไตย” พยายามอธิบายให้เห็นว่า วัยรุ่นในสังคมไทยในระดับชนชั้นกลางยุคตั้งแต่ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา มีค่านิยมทางสังคมที่เปิดกว้างแต่ก็มีอัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนที่เป็นแบบไทยๆ (Thai Identities) ซึ่งหลายเรื่องอาจทำให้เห็นว่าสังคมไทยสามารถก้าวผ่านไปเป็นประชาธิปไตยได้ แต่อีกหลายเรื่องก็ดูช่างห่างไกลจากความเป็นจริง

คำสำคัญ: ค่านิยม, วัยรุ่นไทย, การพัฒนาประชาธิปไตย

Abstract

This article of value of youth and the Thai democratization aimed to explain that the youths in the Thai society since 2000s have had the opened mindset but also had the Thai identities until believed that Thai society could be democratization. However, many things what they did, showed that the democratization could not be real.

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม, E-mail: skol.siampol@gmail.com

Keywords: value, youth, Thai democratization

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเปิดกว้าง เปิดโอกาสให้คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้น สามารถเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองได้ตลอดเวลา โดยการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อ 5 ทศวรรษก่อน ย่อมพบว่า เยาวชนในภาพของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ต่างมีบทบาทนำพาสังคมก้าวข้ามเส้นของบริบทการเมืองแบบเผด็จการ และมีบทบาทอย่างต่อเนื่องในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา และรวมถึงในยุคปัจจุบัน พ.ศ. 2563 ที่พบเห็นได้ว่า เหล่าหนุ่มสาวจากรั้วมหาวิทยาลัยต่างเริ่มออกมาขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองตั้งแต่เกิดรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา

บทความเรื่อง “ค่านิยมวัยรุ่นไทยกับการพัฒนาประชาธิปไตย” พยายามอธิบายให้เห็นว่า วัยรุ่นในสังคมไทยในระดับชนชั้นกลางยุคตั้งแต่ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา มีค่านิยมทางสังคมที่เปิดกว้างแต่ก็มีอัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนที่เป็นแบบไทยๆ (Thai Identities) ซึ่งหลายเรื่องอาจทำให้เห็นว่าสังคมไทยสามารถก้าวผ่านไปเป็นประชาธิปไตยได้ แต่อีกหลายเรื่องก็ดูช่างห่างไกลจากความเป็นจริง ซึ่งจะกล่าวเป็นลำดับๆ ต่อไป

ความคิดเกี่ยวกับค่านิยมวัยรุ่น

งานของ Kluckhohn (1951) และ Schwartz and Bilsky (1987) ล้วนสะท้อนไปในมุมเดียวกันว่า ค่านิยม (Value) ก็คือความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับความพึงพอใจในเรื่องที่คนส่วนใหญ่ยอมรับร่วมกัน จนเป็นแนวทางต่างๆ ที่ยึดถือร่วมกัน หรือมีปทัสถานร่วมกันในบริบทหนึ่งๆ จึงเห็นได้ว่าค่านิยมนับเป็นตัวชี้วัดระดับถึงบางสิ่งที่สังคมยอมรับร่วมกันว่าดีหรือไม่ รวมทั้งค่านิยมมีคุณลักษณะที่

ค่อนข้างจะเป็นเรื่องทั่วๆ ไปของคนส่วนใหญ่มากกว่าเฉพาะเจาะจงที่คนใดคนหนึ่งเท่านั้น รวมทั้งยังสามารถปรับเปลี่ยนได้ในแต่ละช่วงเวลาหรือสถานการณ์

ขณะที่คำว่า “วัยรุ่น (Adolescent)” นั้นมีนัยถึง การเจริญเติบโต ซึ่งภาษาอังกฤษใช้อีกคำหนึ่งว่า “Teenage” ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจากวัยเด็กเติบโตไปสู่วัยผู้ใหญ่ กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และพัฒนาการทางเพศที่สมบูรณ์ เข้าสู่ความพร้อมที่จะมีเพศสัมพันธ์และตั้งครภได้ ทั้งนี้ก็รอนามัยโลก ได้ให้ความหมายกว้างๆ ของวัยรุ่นไว้ว่าเป็นช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายในลักษณะที่พร้อมจะมีเพศสัมพันธ์ได้ โดยวัยรุ่นเป็นระยะที่มีการพัฒนาทางจิตใจมาจากความเป็นเด็ก ไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และวัยรุ่นเป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจไปสู่ภาวะที่ต้องรับผิดชอบและพึ่งพาตนเอง โดยเพศหญิงจะมีอายุระหว่างอายุ 10 – 20 ปี และเพศชายมีอายุระหว่างอายุ 12 – 22 ปี

หากพิจารณาถึงค่านิยมของวัยรุ่นจึงย่อมมองเห็นว่า สังคมของคนในวัยตั้งแต่ 10 ถึง 22 ปี เป็นช่วงเวลาที่นานพอสมควร อีกทั้งยังเป็นวัยที่อยู่กึ่งกลางระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ซึ่งย่อมสะท้อนให้เห็นว่า สังคมในวัยดังกล่าวมีวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ในห้วงเวลาของตนเอง หรือเรียกได้ว่า วัยรุ่นในแต่ละยุคนั้นต่างก็มีแนวทาง (Trends) ในแบบฉบับของคนรุ่นนั้นๆ ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระแสความคิดหรือความเชื่อทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ผลักดันให้คนในแต่ละรุ่นต้องปรับตัวตามไป กล่าวคือ

กระแสความคิดหรือความเชื่อทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในแต่ละห้วงเวลานั้น เช่น ในยุคทศวรรษ 1990 กับ 2000 ซึ่งแม้อยู่ในช่วงปลายกับหลังสงครามเย็นก็ตาม แต่กระแสความผ่อนคลายของสังคมที่มีความตึงเครียดทางการเมืองที่ลดลงก็ส่งผลให้หลายประเทศในประชาคมโลกมีการปรับเปลี่ยน เน้นการทำสงครามการค้ามากกว่าการทำสงครามด้วยกำลังทหาร ความคิดของวัยรุ่นยุค

2000 คือมุ่งแสวงหาความสุขให้กับตัวเองมากขึ้น แต่ก็ยังน้อยกว่าวัยรุ่นในยุค
ทศวรรษ 2010 ที่มุ่งหาอัตลักษณ์ของตนเองไปพร้อมกับการสร้างความสุขที่มากขึ้น

ขณะที่อิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็
ผลักดันให้วัยรุ่นในยุคปัจจุบันมีสังคมเสมือนจริงอย่างเต็มตัว จนวัยรุ่นยุคทศวรรษ
อื่นๆ บ้างก็ปรับตัวไม่ทัน เมื่อประชาคมโลกตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอินเทอร์เน็ต
(Internet) หรือกล่าวได้ว่าโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ตกลายเป็น
อุปกรณ์ประจำตัวที่มีความสำคัญมากกว่าหรือเท่ากับบัตรประจำตัวประชาชนสำหรับ
วัยรุ่นยุคนี้ โดยมีการสื่อสารผ่านระบบสังคมออนไลน์มากพอๆ กับการสื่อสารกับคน
รอบข้าง ภาพการกล่อมเกลากลายทางเมืองจึงเกิดขึ้นผ่านสื่อสังคมออนไลน์จนเป็นที่
คุ้นเคยในทุกพื้นที่ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต

จากปัจจัยข้างต้นบ่งชี้ให้เห็นว่าวัยรุ่นในแต่ละยุคสมัยต่างมีค่านิยมทั้งที่
เหมือนและแตกต่างในแต่ละช่วงเวลาได้ หลายสิ่งที่คุณคิดหรือเข้าใจว่าดีจากอดีตก็อาจ
ได้รับการต่อยอดจากอดีต และหลายสิ่งจากอดีตก็สามารถเลือนหายไป ความ
เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมที่เกิดขึ้นจึงมีอิทธิพลต่อการสร้างค่านิยมของ
วัยรุ่นในแต่ละยุคสมัยเสมอ

ค่านิยมวัยรุ่นไทยกับการพัฒนาประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงความก้าวหน้า
ทางด้านเทคโนโลยีทั้งในต่างประเทศและในประเทศตลอดระยะหลังปี ค.ศ.2000
เป็นต้นมา ได้ทำให้วัยรุ่นไทยมีการปรับตัวอยู่ในโลกสังคมเสมือนจริงอย่างเต็มตัวมาก
ขึ้น การติดต่อกับโลกภายนอกของแต่ละคนกลายเป็นเรื่องของการพูดคุย การสนทนา
หรือการสื่อสารกับคนไกลตัว จนดูเหมือนละเลยคนใกล้ตัวมากขึ้นเรื่อยๆ ความเป็น
ปัจเจกบุคคล (Individualism) ของวัยรุ่นไทยในระดับชนชั้นกลางเริ่มมีอัตลักษณ์ทั้ง
ในแบบลอกเลียนและสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ขณะที่กระแสการเมืองภายในประเทศก็มี
อิทธิพลมากพอให้วัยรุ่นจำนวนมากหันกลับมาสนใจปรากฏการณ์ทางสังคมและ

การเมืองที่เกิดขึ้นเพราะเริ่มอยู่ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งโดยตรงและโดยอ้อมมากขึ้น หลายสิ่งกลายเป็นค่านิยมเหล่านี้ ซึ่งการสังเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ตั้งอยู่บนฐานการมองจากภายใน หรือการตั้งข้อสังเกตเพื่อชวนให้เข้าไปสู่ข้อถกเถียงต่อไป กล่าวคือ วัยรุ่นไทยในยุคปัจจุบันมีค่านิยมที่น่าสนใจหลายประการ ซึ่งหลายเรื่องถือว่่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจและสนับสนุนให้ถ่ายทอดสืบต่อไป ในขณะที่หลายเรื่องก็น่าละทิ้งหรือละเลยให้จางหายไปกับการเวลา ซึ่งค่านิยมของวัยรุ่นไทยมีลักษณะดังนี้

ประเด็นแรกนั้น วัยรุ่นนั้นมีความอดทนต่อการรอคอยการตอบสนองเนื่องจากสังคมในยุคปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่เอื้อให้เกิดความรวดเร็วในการใช้ชีวิต วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยไม่สามารถรอคอยอะไรได้อย่างยาวนานเหมือนคนรุ่นก่อนๆ ด้วยเหตุที่คุ้นเคยกับการได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็วผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบัน

ประเด็นถัดมา วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยนั้นขาดความรับผิดชอบและขาดวินัยในตนเอง ด้วยความสะดวกสบายของโลกที่เทคโนโลยีและกระแสการพัฒนาในระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ทันสมัย สิ่งเหล่านี้เอื้อให้คนในสังคมสามารถดำเนินชีวิตแบบผัดวันประกันพรุ่งได้ง่าย ละเลยหรือขาดความใส่ใจในความรับผิดชอบต่อที่ส่งผลเสียผู้อื่นจึงพบเห็นได้เสมอ

ประเด็นที่สาม วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยต่างติดตามและค้นหาตัวแบบทางความคิดและการดำเนินชีวิตผ่านพฤติกรรมของบุคคลที่ตนเองชื่นชอบชื่นชม (Idols) ซึ่งความมีชื่อเสียงของเหล่าต้นแบบหรือไอดอลได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้กับวัยรุ่นให้เลือกเส้นทางดำเนินชีวิตในอนาคต หรือมีชื่อเสียงตามแบบไอดอลเหล่านั้น

ประเด็นต่อมา วัยรุ่นรุ่นใหม่ก็นักคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก กล้าท้าทายเพื่อค้นหาความสำเร็จในด้วยตนเอง ทั้งในแง่การทำธุรกิจ และการเป็นเน็ตไอดอล (Net-Idols) อีกทั้งยังกล้าเปิดเผย กล้ายืนยันตัวตน หรือเรียกได้ว่ากล้าแสดงตัวตนเพื่อยืนยันความเป็นตัวของตัวเอง วัยรุ่นยุคปัจจุบันจึงกล้าต่อรองเพื่อรักษาสิทธิสภาพของตน

ประเด็นที่ห้า วัยรุ่นมักติดตาม สนใจโลกกว้าง ใส่ใจปรากฏการณ์ทางสังคมในประเทศ โดยวัยรุ่นไทยในยุคปัจจุบันสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทั้งภายในและภายนอกประเทศได้อย่างรวดเร็วและง่ายดายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Medias)

ประเด็นที่หก วัยรุ่นชอบความทันสมัยและเท่าทันเทคโนโลยี จนบางครั้งกลายเป็นผู้เสพติดเทคโนโลยีโดยวัยรุ่นไทยในยุคปัจจุบันมีอัตราการใช้เวลากับทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตวันละหลายชั่วโมง ขณะเดียวกันก็เปิดรับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา

ประเด็นที่เจ็ด วัยรุ่นนั้นรักพวกพ้อง รักสนุกและชอบรวมกลุ่มสังสรรค์ ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติสำหรับคนในวัยนี้ กลุ่มเพื่อน (Peer group) ถือเป็นกลุ่มคนสำคัญในชีวิต ความสัมพันธ์ที่แนบแน่นเกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมนันทนาการร่วมกัน กระทั่งหลายกิจกรรมที่ทำด้วยความสนุกและความท้าทายก็นำไปสู่การละเมิดสิทธิของสมาชิกอื่นๆ ในสังคมได้

ประเด็นที่แปด วัยรุ่นผูกพันกับครอบครัว เคารพผู้ใหญ่ในครอบครัว แม้วัยรุ่นไทยบางคนอาจดูเหมือนห่างเหินกับผู้ใหญ่หรืออาจดูคล้ายก้าวร้าวกับผู้สูงวัยกว่า แต่วัยรุ่นส่วนใหญ่ยังให้ความเคารพต่อระบบอาวุโส โดยเฉพาะกับคนในครอบครัว ซึ่งถือเป็นจุดต่างที่สำคัญกับวัยรุ่นตะวันตกที่ค่อนข้างห่างเหินและมีช่องว่างระหว่างความสัมพันธ์กับทั้งคนในครอบครัวและคนรอบข้าง ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นนี้ถือเป็นการรักษาความแน่นเหนียวของสถาบันครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็งอันเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการสร้างสังคมที่เป็นปึกแผ่นต่อไป

และประสุดท้าย วัยรุ่นเชื่อมั่นในความเท่าเทียมของมนุษย์ นอกจากวัยรุ่นในยุคปัจจุบันจะกล้าท้าทายสังคมทั้งในแบบที่ถูกต้องหรือในแบบตรงกันข้ามก็ตาม แต่ก็ เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นว่าคนในวัยนี้มีความศรัทธาและยอมรับว่าคนในชนชั้นไหนก็ ย่อมต้องได้รับการดูแลจากภาคส่วนต่างๆ เหมือนๆ กัน

จากข้างต้นต่างสะท้อนให้เห็นว่าค่านิยมของวัยรุ่นไทยในยุคปัจจุบันมีหลายลักษณะที่สัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยแบบไทยๆ (Thai Style Democracy) มากกว่าในแบบตะวันตก (Western Democracy) เนื่องจากค่านิยมของวัยรุ่นนับเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองไทย โดยมีความต่างกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของตะวันตกบางประการ เช่น สังคมไทยนั้นยังพบปัญหาเรื่องความอดทนต่อเหตุผลที่แตกต่าง การเคารพกติกา และการให้ความสำคัญกับสิทธิของสาธารณะชน แม้จะพบว่ากลุ่มวัยรุ่นมีค่านิยมที่กล้าแสดงออกตามสิทธิของตน และกล้าปกป้องสิทธิเพื่อสร้างความเสมอภาค หรือรักษาคุณทางสังคมให้เกิดความยุติธรรมก็ตาม แต่ปัจจุบันก็ยังไม่พบการแสดงออกทางเมืองด้วยตัวตนจริงในปริมณฑลสาธารณะจริง ซึ่งหลายกรณีล้วนแสดงออกผ่านโลกเสมือนจริงเสียมากกว่า

อย่างไรก็ตาม แนวโน้มของการสร้างประชาธิปไตยของไทยก็คงเข้าใกล้เส้นของความเป็นประชาธิปไตยในแบบสากลได้ในอนาคต เนื่องจากวัยรุ่นยุคปัจจุบันซึ่งจะเติบโตกลายเป็นวัยผู้ใหญ่ในอนาคตนั้นไซ้จะละเลยหรือขาดความตระหนักต่อสิทธิพลเมือง (Civil Rights) ของตน เพราะพลเมืองช่วงวัยนี้ต่างมีความกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออกต่อสาธารณะเพื่อปกป้องหรือรักษาผลประโยชน์ของตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะการใส่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในขณะที่ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารได้ทำให้วัยรุ่นในยุคปัจจุบันกลายเป็นคนที่เท่าทันและติดตามความเป็นไปของประเด็นสาธารณะได้ง่ายและไม่น้อยไปกว่าวัยรุ่นยุคก่อน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยแบบตะวันตกที่ไม่ยอมให้ความฉ้อฉลบดบังการติดตามและตรวจสอบของประชาชนพลเมืองได้ ด้วยเหตุนี้การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยจึงมีแนวโน้มที่ดีในอนาคต ซึ่งเป็นหน้าที่ทางการเมืองที่สำคัญของวัยรุ่นยุคนี้ที่จะต้องรังสรรค์ให้เกิดเป็นรูปธรรมกันไป

บทสรุป

บทความนี้พยายามสร้างคำอธิบายเบื้องต้นเพื่อชี้ให้เห็นว่า วัยรุ่นในสังคมไทยในระดับชนชั้นกลางยุคตั้งแต่ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา มีค่านิยมทางสังคมที่เปิดกว้างแต่ก็มีอัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนที่เป็นแบบไทยๆ (Thai Identities) ซึ่งหลายเรื่องอาจทำให้เห็นว่าสังคมไทยสามารถก้าวผ่านไปเป็นประชาธิปไตยได้ โดยแนวโน้มของการสร้างประชาธิปไตยของไทยก็คงเข้าใกล้เส้นของความเป็นประชาธิปไตยในแบบสากลได้ในอนาคต เนื่องจากวัยรุ่นยุคปัจจุบันมีความกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออกต่อสาธารณะเพื่อปกป้องหรือรักษาผลประโยชน์ของตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะการใส่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อีกทั้งความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารได้ทำให้วัยรุ่นในยุคปัจจุบันกลายเป็นคนที่เท่าทันและติดตามความเป็นไปของประเด็นสาธารณะได้ง่าย และไม่น้อยไปกว่าวัยรุ่นยุคก่อน ดังนั้นวัยรุ่นยุคปัจจุบันจึงย่อมกลายเป็นกำลังสำคัญในการสรรค์สร้างประชาธิปไตยของไทยให้เป็นแบบสากลได้ในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

- Kluckhohn, Clyde. (1951). Values and Value-Orientations in the Theory of Action: An Exploration in Definition and Classification. In T. Parsons and E. A. Shils, (Eds.), *Toward a General Theory of Action* (pp. 388-433). New York: Harper & Row.
- Schwartz, Shalom H., and Wolfgang Bilsky. (1987). Toward a Universal Psychological Structure of Human Values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(3), 550–562.